

Magdalena Aksamitowska-Kobos
Sąd Okręgowy w Gliwicach

Jakub M. Łukasiewicz
Uniwersytet Rzeszowski

**PROBLEM STOSOWANIA NAJWAŻNIEJSZYCH AKTÓW
PRAWA ALIMENTACYJNEGO MIĘDZYNARODOWEGO
W RELACJACH POLSKO-HISZPAŃSKICH
W KONTEKŚCIE EGZEKUCJI ALIMENTÓW
NA RZECZ PRZEBYWAJĄCEGO W POLSCE DZIECKA
OD ZOBOWIĄZANEGO PRZEBYWAJĄCEGO W HISZPANII**

1. UWAGI WSTĘPNE

Niniejsza publikacja prezentuje ewolucję aktów prawa międzynarodowego w zakresie egzekucji alimentów od zobowiązanego przebywającego na terenie Hiszpanii na rzecz przebywającego w Polsce dziecka posiadającego tytuł wykonawczy. W kontekście tego warto odnotować, że w przypadku omawianych relacji polsko-hiszpańskich prowadzenie dyskursu naukowego na temat egzekucji alimentów wydaje się szczególnie interesujące, ponieważ materiał normatywny stanowiący pewne osiągnięcie dyplomacji międzynarodowej w aspekcie praktycznym okazuje się częstokroć nieprzydatny. Pomimo formalnego wprowadzania kolejnych aktów prawnych, tj. konwencji nowojorskiej z 1956 r.¹, konwencji haskiej z 1973 r.², konwencji lugańskiej z 1988 r.³ oraz rozporządzenia 44/2001 (zwanego potocznie Brukselą I⁴), można stwierdzić, że w praktyce stosowania

¹ Konwencja o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą sporządzona w Nowym Jorku dnia 20 czerwca 1956 r. (Dz.U. z 1961 r., nr 17, poz. 87 i 88); weszła w życie w stosunku do Polski dnia 12 listopada 1960 r.

² Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń odnoszących się do obowiązków alimentacyjnych (Dz.U. z 2000 r., nr 2, poz. 13).

³ Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzona w Lugano dnia 19 września 1988 r. (Dz.U. z 2000 r., nr 10, poz. 132).

⁴ Rozporządzenie Rady z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 12 z 16.01.2001, s. 1).

prawa występowała ewolucja skokowa polegająca na tym, że do momentu wejścia w życie rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych⁵ polskie sądy stosowały wyłącznie konwencję nowojorską, pomijając stosowanie innych, tj. wymienionych powyżej aktów prawnych. Celem autorów jest wskazanie przyczyn takiego stanu rzeczy oraz prezentacja procesu prowadzącego do uzyskania przez uprawnionego należnych mu świadczeń. Problemem badawczym jest więc pytanie, dlaczego konwencja nowojorska zachowała swą doniosłość praktyczną pomimo obowiązywania nowszych aktów prawnych.

2. ZNACZENIE KONWENCJI NOWOJORSKIEJ Z DNIA 20 CZERWCA 1956 R. W RELACJACH POLSKA–HISZPANIA⁶

Konwencja nowojorska z dnia 20 czerwca 1956 r., określana mianem „międzynarodowej karty prawa alimentacyjnego”⁷, nie tworzyła żadnych nowych norm ingerujących w prawa krajowe, a jedynie ułatwiała (jak wynika z treści art. 1 konwencji) dochodzenie świadczeń alimentacyjnych, przewidując określone mechanizmy współpracy międzynarodowej. Zgodnie z treścią art. 2 konwencji realizacja tej współpracy miała się wypełniać przez wzajemne zobowiązanie się państw do wyznaczenia odpowiednich organów przesyłających oraz przyjmujących. W konsekwencji dla wymiany dokumentów, wniosków oraz orzeczeń sądowych w Polsce wyznaczono jako organ przyjmujący polskie Ministerstwo Sprawiedliwości, zaś jako organ przesyłający – polskie sądy okręgowe⁸. W przypadku Hiszpanii obie funkcje miał spełniać wyłącznie jeden organ – *Subdirección General de Cooperación Jurídica Internacional*⁹, działający przy hiszpańskim Ministerstwie Sprawiedliwości.

Wśród celów konwencji nowojorskiej trzeba wskazać przede wszystkim rozwiązanie takich sytuacji, kiedy uprawniony do alimentów, posiadając prawomocny wyrok zasądzający alimenty w państwie-stronie, chciał doprowadzić

⁵ Dz.Urz. UE L 7 z 10.01.2009, s. 1, z późn. zm.

⁶ Konwencja nowojorska została ratyfikowana przez Polskę 13 października 1960 r. i weszła w życie 12 listopada 1960 r., zaś Hiszpania ratyfikowała wskazaną konwencję 6 października 1966 r., która to konwencja weszła w życie 5 listopada 1966 r.

⁷ Ze względu na fakt, że ponad 100 państw świata przystąpiło do jej ratyfikacji (a obecnie związanych jest nią ponad 60 państw świata). M. Karcz, (w:) J. Ignaczewski, M. Karcz, W. Maciejko, M. Romańska, *Alimenty*, Warszawa 2009, s. 502; A. Juryk, *Alimenty w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 2012, s. 114.

⁸ Zob. <http://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/wspolpraca-miedzynarodowa> (dostęp: 10.11.2014 r.).

⁹ San Bernadro 45, 28071 Madrid.

do wyegzekwowania należnych mu środków od dłużnika posiadającego dochód w innym państwie-stronie. Regulacja art. 6 pkt 1 konwencji zakładała wprawdzie, że organ przyjmujący mógł podejmować „w ramach udzielonego mu (...) upoważnienia (...)” wszelkich czynności właściwych do uzyskania alimentów¹⁰, niemniej jednak z punktu widzenia niniejszego artykułu interesujący jest wyłącznie aspekt związany z wykonaniem orzeczenia poprzez rzeczywistą egzekucję alimentów. Aby to zrealizować, należało w pierwszej kolejności po uzyskaniu prawomocnego wyroku zasądzającego alimenty w Polsce skierować za pośrednictwem organu przesyłającego (tj. polskiego sądu okręgowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania uprawnionego) wniosek¹¹ wraz z wymaganą dokumentacją¹² do hiszpańskiego organu przyjmującego, tj. tamtejszego Ministerstwa Sprawiedliwości. Z uwagi na fakt, że konwencja nowojorska nie ingerowała w wewnętrzne porządki krajowe, prawomocne orzeczenie sądowe należało uznać i stwierdzić jego wykonalność drogą specjalnego postępowania zwanego procedurą *exequatur*¹³. Sens tego postępowania sprowadzał się do stwierdzenia, czy zagraniczne orzeczenie może być wykonane w państwie przyjmującym, a więc czy stanowi tytuł egzekucyjny na równi z krajowymi tytułami egzekucyjnymi¹⁴. Pozytywny wynik takiego postępowania umożliwiał dopiero nadanie orzeczeniu tradycyjnej klauzuli wykonalności.

¹⁰ Por. K. Dadańska, (w:) J. M. Łukasiewicz, I. Ramus, *Prawo alimentacyjne. Zagadnienia systemowe i proceduralne. Tom I*, Toruń 2015, s. 66; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1976 r., IV CZP 14/76, OSNCP 1977, nr 1, poz. 10; J. Cagara, *Dochodzenie alimentów od zobowiązanych i przez uprawnionych zamieszkałych za granicą*, Warszawa 1990, s. 26 i n.; A. Mączyński, *Glosa do postanowienia SN z dnia 11 marca 1976 r., IV CZP 14/76*, OPIKA 1977, nr 10, poz. 162.

¹¹ Złożenie przez uprawnionego wniosku do organu przesyłającego na podstawie art. 3 ust. 1 konwencji nowojorskiej jest czynnością, o której mowa w art. 123 § 1 pkt 1 k.c. Uchwała Sądu Najwyższego z 24 lutego 2011 r., III CZP 137/10, Legalis.

¹² Sama konwencja nowojorska w art. 3 ust. 3. wskazuje, że do wniosku należy dołączyć wszelkie mające dla sprawy znaczenie dokumenty. W praktyce dla różnych państw niezbędnymi okazywały się różne dokumenty.

¹³ Na podstawie przeprowadzonej kwerendy w sądach okręgowych w kraju można dojść do przekonania, że często nieprecyzyjne jest obejmowanie pojęciem *exequatur* zamiast samego stwierdzenia wykonalności orzeczenia także uznanie orzeczenia.

¹⁴ Podział na postępowanie o stwierdzenie wykonalności a postępowanie o nadanie klauzuli wykonalności można przyrównać do austriackiego podziału na *Vollstreckbarkeitsbestätigung*, tj. potwierdzenie wykonalności zastępujące dawne *exequatur* w zakresie europejskiego tytułu egzekucyjnego, oraz *Exekutionsbewilligung*, a więc dozwoleń na dokonanie konkretnej egzekucji. Por. K. Weitz, *Europejski tytuł egzekucyjny dla roszczeń bezspornych*, Warszawa 2009, s. 345. Przykładowo w prawie polskim (co do ETE) klauzula wykonalności dla zagranicznych orzeczeń jest nadawana. Odmienne w prawie niemieckim. Por. szerzej: K. Weitz, *Europejski tytuł egzekucyjny...*, s. 345 oraz 355 i n.; A. Okońska, *Europejski tytuł egzekucyjny – Polska jako państwo wykonania*, w: M. Pazdan (red.), *Problemy prawa prywatnego międzynarodowego*, t. 2, Katowice 2007, s. 155 i n.

3. KONWENCJA HASKA Z 1973 R. O UZNAWANIU I WYKONYWANIU ORZECZEŃ ODNOŚĄCYCH SIĘ DO OBOWIĄZKÓW ALIMENTACYJNYCH W RELACJACH POLSKO-HISZPAŃSKICH

Analizując prawo alimentacyjne w ujęciu chronologicznym, występują akty prawa międzynarodowego, których prezentacja w kontekście stosunków polsko-hiszpańskich jest zbędna. Dwie konwencje haskie z 1956 r.¹⁵ zostaną w niniejszej pracy pominięte, ponieważ Polska Rzeczypospolita Ludowa nie związała się żadną z nich. Natomiast konwencja brukselska z 1968 r.¹⁶ okazuje się również nieprzydatna, gdyż do jej postanowień nie przystąpiła zarówno strona polska, jak też strona hiszpańska¹⁷. W konsekwencji w relacji między obydwooma państwami miały znaczenie dopiero dwie konwencje haskie z dnia 2 października 1973 r.¹⁸, z których pierwszą określono konwencją „kolizyjną”¹⁹, drugą zaś „procesową”²⁰.

Konwencja „procesowa” (gdyż tylko tą będziemy się zajmować w toku dalszych rozważań) weszła w życie w stosunku do Polski 1 lipca 1996 r.²¹, niemniej

¹⁵ Konwencja haska z dnia 24 października 1956 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych wobec dzieci weszła w życie 1 stycznia 1962 r. Por. Convention of 24 October 1956 on the law applicable to maintenance obligations towards children, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.listing (dostęp: 14.01.2017 r.); A. Juryk, *Alimenty...*, s. 119. Konwencja haska z dnia 15 kwietnia 1958 r. o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń w przedmiocie obowiązków alimentacyjnych w stosunku do dzieci weszła w życie 1 stycznia 1962 r. Por. Convention of 15 April 1958 concerning the recognition and enforcement of decisions relating to maintenance obligations towards children, http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.listing (dostęp: 14.01.2017 r.); A. Juryk, *Alimenty...*, s. 119.

¹⁶ Konwencja brukselska z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. C 27 z 26.1.1998 r., s. 3, z późn. zm.); stronami umowy były: Belgia, Niemcy, Francja, Włochy, Luksemburg, Niderlandy; por. <http://www.consilium.europa.eu/register/en/content/int/?lang=en&typ=ADV> (dostęp: 14.01.2017 r.) (dalej: Konwencja brukselska z 1968 r.).

¹⁷ A. Juryk, *Alimenty...*, s. 17.

¹⁸ Należy wskazać, że obie konwencje zgodnie z treścią art. 18 konwencji „kolizyjnej” oraz art. 29 konwencji „procesowej” zastępowały w stosunkach między państwami będącymi jej stronami dwie konwencje haskie z 1956 r. Por. także M. Domański, *Mechanizmy sprzyjające zapewnieniu skuteczności wykonywania orzeczeń alimentacyjnych w sprawach międzynarodowych – analiza Rozporządzenia (WE) 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych*, Warszawa 2011, s. 4; A. Juryk, *Alimenty...*, s. 123; M. Karcz, (w:) J. Ignaczewski, M. Karcz, W. Maciejko, M. Romańska, *Alimenty...*, s. 530.

¹⁹ Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych (Dz.U. z 2000 r., nr 39, poz. 444). A. Juryk, *Alimenty...*, s. 17 i 119.

²⁰ Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń odnoszących się do obowiązków alimentacyjnych (Dz.U. z 2000 r., nr 2, poz. 13), http://www.hcch.net/index_en.php?act=conventions.text&cid=85 (dostęp: 14.01.2017 r.).

²¹ Dz.U. z 2000 r., nr 2, poz. 13 i 14.

jednak z uwagi na fakt, że do jej ogłoszenia w Dzienniku Ustaw doszło dopiero po okresie trzech lat i sześciu miesięcy, stąd też w praktyce nie można było jej stosować aż do 20 listopada 2000 r.²²

Zgodnie z art. 4 konwencji: „Orzeczenie wydane w jednym z państw będących stroną konwencji haskiej podlega uznaniu lub wykonaniu w innym państwie będącym stroną konwencji, jeżeli [orzeczenie to – *J. M. Ł.*] zostało wydane przez organ, któremu przysługiwała jurysdykcja (...)”. Zważywszy na fakt, że omawiana konwencja nie zawierała przepisów o jurysdykcji bezpośredniej, w rachubę wchodziła ocena jurysdykcji dla celów wykonania orzeczenia określona w treści art. 7 oraz 8. Jak więc wynika z pierwszej z wymienionych regulacji, jurysdykcja przysługiwała określönemu organowi w przypadku, kiedy dłużnik lub wierzyciel miał miejsce stałego pobytu w państwie, w którym wydano orzeczenie w chwili wszczęcia postępowania (pkt 1), bądź w przypadku kiedy obie strony były obywatelami państwa, w którym wydano orzeczenie w chwili wszczęcia postępowania (pkt 2) lub też jeżeli pozwany poddał się jurysdykcji krajowej (pkt 3). Ponadto zgodnie z art. 8 konwencji organ, który wydał orzeczenie o alimentach, uważało się za organ posiadający jurysdykcję, jeżeli alimenty te zasądzono w postępowaniu o rozwód lub separację bądź też w postępowaniu o unieważnienie lub ustalenie nieistnienia małżeństwa, a organ ten posiadał taką jurysdykcję na podstawie prawa wewnętrznego państwa, w którym miało nastąpić wykonanie orzeczenia.

Określone powyżej warunki zastosowania konwencji haskiej nie wyczerpywały wszystkich przesłanek konstytutywnych. Zgodnie bowiem z treścią art. 4 konwencji haskiej orzeczenie wydane w jednym z państw będących stroną konwencji podlegało uznaniu lub wykonaniu w innym państwie będącym stroną konwencji, jeżeli orzeczenie to nie mogło być już „zaskarżone zwyczajnym środkiem odwoławczym”. Oznaczało to konieczność przedstawienia prawomocnego orzeczenia²³. Zważywszy jednak na treść art. 15 konwencji haskiej (zgodnie z którym wierzyciel korzystający ze zwolnienia od kosztów lub bezpłatnego zastępstwa procesowego w postępowaniu o uznanie lub wykonanie orzeczenia korzystał z najbardziej uprzywilejowanego zastępstwa procesowego lub najdalej idącego zwolnienia od kosztów, jakie było przewidziane w prawie państwa, w którym toczyło się postępowanie), obok załączonego do wniosku poświadczonego odpisu orzeczenia ze stwierdzeniem prawomocności i wykonalności orzeczenia, należało dołączyć dokument potwierdzający zwolnienie od kosztów procesu lub

²² Zob. <https://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/wspolpraca-miedzynarodowa/konwencja-z-lugano/dochodzenie-rozszcen-alimentacyjnych-za-granica-na-podstawie-konwencji-luganskiej-i-konwencji-haskiej/> (dostęp: 16.12.2017 r.).

²³ Orzeczeniu takiemu można było odmówić uznania lub wykonania wyłącznie w sytuacjach wskazanych w treści art. 5 i 6 konwencji haskiej. Postępowanie w sprawie zezwolenia na uznanie lub wykonanie orzeczenia odbywało się zgodnie z przepisami prawa tego państwa, w którym miało nastąpić wykonanie orzeczenia (por. art. 13 konwencji haskiej z 1973 r.).

zastępstwa procesowego ze swojego kraju²⁴. Podsumowując ten fragment rozważań, warto wskazać, że warunki określone w treści art. 4 konwencji dotyczyły jednocześnie uznawania orzeczenia (tj. rozciągnięcia skutków tego orzeczenia na państwo uznające przez stwierdzenie, że alimenty zostały zasądzone) oraz stwierdzenia wykonalności orzeczenia (tj. stwierdzenia, iż zagraniczny tytuł egzekucyjny jest równoznaczny z tytułem egzekucyjnym państwa dokonującego stwierdzenia), co odbywało się w drodze specjalnego postępowania zwanego procedurą *exequatur*.

4. RELACJE POLSKO-HISZPAŃSKIE NA PODSTAWIE KONWENCJI Z LUGANO Z 1988 R.

W relacjach polsko-hiszpańskich kolejnym aktem mającym niebagatelne znaczenie w zakresie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń była konwencja lugańska z 1988 r., która weszła w życie w stosunku do Polski z dniem 1 lutego 2000 r. Konwencja ta zawierała niemalże identyczne uregulowania jak nieobowiązująca Polskę konwencja brukselska z 1968 r., z tą różnicą, że konwencja podpisana w Lugano nie miała charakteru zamkniętego, lecz otwarty, ponieważ mogły do niej przystępować państwa trzecie niebędące członkami EFTA oraz Wspólnot Europejskich²⁵.

Uregulowana w konwencji lugańskiej jurysdykcja nie stanowi wyznaczonego przedmiotu rozważań, niemniej jednak z uwagi na dość nieliczne opracowania tej problematyki można zasygnalizować najważniejsze postanowienia w tym zakresie. Przede wszystkim w kontekście art. 2 ust. 1 konwencji warto zauważyć, że obywatel Polski mógł pozywać określoną osobę przed sądem państwa, w którym osoba ta zamieszkiwała w czasie wytoczenia powództwa i to niezależnie od posiadanego obywatelstwa. W konsekwencji obywatel polski mógł wytoczyć pozew przed hiszpańskim sądem przeciw osobie, która w tym czasie tylko przebywała w Hiszpanii. Warto jednak pamiętać o występującej na podstawie art. 3 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 2 konwencji tzw. jurysdykcji szczególnej. Jej sens sprowadzał się do występującej po stronie uprawnionego do alimentów możliwości wytoczenia powództwa przed sądem tego państwa, w którym uprawniony miał miejsce zamieszkania lub chociażby miejsce zwykłego pobytu. Wskutek tego konwencja przyznawała uprawnionemu dwie możliwości, tj. wytoczenia powództwa przed hiszpańskim sądem na podstawie art. 2 ust. 1 konwencji bądź

²⁴ Por. art. 17 ust. 1–2 i 4 konwencji haskiej.

²⁵ A. Włosińska, *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich dotyczące konwencji brukselskiej a konwencja z Lugano*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1999, z. 3–4, s. 69.

też wytoczenia powództwa przed sądem polskim na podstawie art. 5 ust. 2 konwencji. W pierwszym przypadku powód, który uzyskał zagraniczne orzeczenie zasądające alimenty nie był już zmuszony do inicjowania drugiego postępowania, tj. postępowania o zezwolenie na wykonanie orzeczenia zasądającego alimenty, lecz od razu występował o nadanie klauzuli wykonalności. Natomiast w drugim przypadku uprawniony był zmuszony w rzeczywistości inicjować dwa postępowania, tj. jedno przed sądem krajowym o zasądzenie alimentów (co było dla niego korzystniejsze) i drugie przed sądem państwa, w którym znajdował się majątek dłużnika, o zezwolenie na wykonanie orzeczenia (*exequatur*) celem nadania hiszpańskiej klauzuli wykonalności²⁶.

W kontekście omawianego zagadnienia warto wspomnieć o jeszcze jednej możliwości przewidzianej w art. 5 ust. 2 konwencji. Zgodnie z treścią tego przepisu: „Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium jednego z Umawiających się Państw [np. w Hiszpanii – *J. M. Ł.*], może być pozwana w innym Umawiającym się Państwie [przez uprawnionego przebywającego np. w Polsce – *J. M. Ł.*] (...) gdy sprawa alimentacyjna jest rozpoznawana łącznie ze sprawą dotyczącą statusu osoby – przed sąd, który ma jurysdykcję do rozpoznania tej sprawy, według własnego prawa, chyba że jurysdykcja ta opiera się jedynie na obywatelstwie jednej ze stron”. Wskazany przepis umożliwił uprawnionemu wytoczenie sprawy o alimenty do polskiego sądu łącznie ze sprawą dotyczącą stanu cywilnego (np. ustalenia ojcostwa, rozwiązania przysposobienia) pod warunkiem, że prawo polskie przewidywało jurysdykcję dla tego rodzaju spraw, a jurysdykcja ta nie byłaby oparta jedynie na obywatelstwie jednej strony. W myśl nieobowiązującego już art. 1101 § 1 k.p.c.: „Do jurysdykcji krajowej należą sprawy ze stosunków rodziców i dzieci oraz dotyczące przysposobienia, jeżeli choćby jedna ze stron ma obywatelstwo polskie lub, nie posiadając żadnego obywatelstwa, ma miejsce zamieszkania w Polsce”. W świetle powyższego przepisu, jeżeli w oparciu o art. 1101 § 1 k.p.c. jurysdykcja została ustalona w ten sposób, że tylko jedna ze stron posiadała obywatelstwo polskie, ale jednocześnie żadna ze stron nie miała w tym czasie miejsca zamieszkania ani zwykłego pobytu w Polsce, to należało uznać, iż polski sąd rozpoznający sprawę główną nie posiadał jurysdykcji do rozpoznania sprawy o alimenty. Natomiast w przypadku, jeżeli np. obie strony posiadały obywatelstwo polskie, jak również jeżeli wprawdzie tylko jedna ze stron miała obywatelstwo polskie, ale ta lub druga strona zamieszkiwała (lub ewentualnie miała miejsce zwykłego pobytu) w Polsce, wówczas możliwe było dochodzenie roszczeń alimentacyjnych na podstawie art. 5 pkt 2 konwencji z Lugano²⁷.

²⁶ Zob. <https://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/wspolpraca-miedzynarodowa/konwencja-z-lugano/dochodzenie-rozszecen-alimentacyjnych-za-granica-na-podstawie-konwencji-luganskiej-i-konwencji-haskiej/> (dostęp: 16.12.2017 r.).

²⁷ Zob. <https://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/wspolpraca-miedzynarodowa/konwencja-z-lugano/dochodzenie-rozszecen-alimentacyjnych-za-granica-na-podstawie-konwencji-luganskiej-i-konwencji-haskiej/> (dostęp: 16.12.2017 r.).

Przechodząc do zagadnień „procesowych”, należy wskazać, że zgodnie z art. 26 ust. 1 konwencji zasadą było, że orzeczenia wydawane w państwie będącym stroną konwencji powinny być uznawane we wszystkich pozostałych państwach będących stronami konwencji, bez konieczności prowadzenia specjalnego postępowania. W konsekwencji dochodziło do rozciągnięcia skutków wyroku alimentacyjnego z mocy samego prawa²⁸. Odrębną kwestią było stwierdzenie wykonalności orzeczenia, gdyż w świetle art. 31 ust. 1 konwencji „orzeczenia wydane w jednym państwie i w tym państwie wykonalne” miały być wykonywane w innym państwie, jeżeli ich wykonalność została w tym państwie na wniosek uprawnionego stwierdzona. Oznaczało to w pierwszej kolejności uzyskanie klauzuli wykonalności dla polskiego orzeczenia, co w myśl art. 333 § 1 pkt 1 k.p.c. następowało jeszcze przed uprawomocnieniem się wyroku alimentacyjnego²⁹, a następnie konieczne było przesłanie uwierzytelnionego odpisu orzeczenia zawierające stwierdzenie jego wykonalności³⁰ wraz z dowodem doręczenia drugiej stronie tego orzeczenia³¹ celem uzyskania przed hiszpańskim sądem zezwolenia na wykonanie orzeczenia (*exequatur*) przed nadaniem takiemu orzeczeniu hiszpańskiej klauzuli wykonalności³². Właściwość rzeczowa i miejscowa sądu stwierdzającego wykonalność następowała na podstawie art. 32 konwencji. W myśl art. 44 konwencji uprawniony korzystał przy tym w zakresie zwolnienia od kosztów i możliwości ustanowienia adwokata „z najbardziej dogodnego traktowania”, jakie przewidywało prawo państwa, w którym toczyła się sprawa o stwierdzenie wykonalności.

5. RELACJA KONWENCJI HASKIEJ Z 1973 R. DO KONWENCJI LUGAŃSKIEJ Z 1988 R.

Z poczynionych powyżej rozważań wynika, że 2000 r. był dla Polski szczególnie, ponieważ w tym samym roku opublikowano teksty dwóch konwencji

²⁸ Powodowało to powagę rzeczy osądzonej.

²⁹ Ponieważ uznanie orzeczenia dokonujące się niejako automatycznie miało obejmować nieuprawomocnione orzeczenie, stąd też w praktyce zagraniczne organy wstrzymywały proces rejestracji orzeczenia, aż do chwili uprawomocnienia się wyroku alimentacyjnego.

³⁰ Art. 46 ust. 1 konwencji lugańskiej.

³¹ Art. 47 pkt 1 konwencji lugańskiej.

³² Por. uwagi M. Zych, *Wykonywanie i uznawanie orzeczeń zgodnie z rozporządzeniem Bruksela I bis*, <http://codozasady.pl> (dostęp: 11.01.2017 r.); K. Szkodzińska, Ł. Bernatowicz, *Uznawanie orzeczeń sądów państw obcych*, <http://mojafirma.infor.pl> (dostęp: 11.01.2017 r.). Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 sierpnia 2013 r., I ACz 693/13, <http://orzeczenia.katowice.sa.gov.pl> (dostęp: 11.01.2017 r.).

wielostronnych, tj. konwencję haską z 1973 r. i konwencję lugańską z 1988 r.³³. Zachodzi więc konieczność rozstrzygnięcia wzajemnych relacji między tymi konwencjami.

W myśl art. 23 konwencji haskiej, konwencja ta nie wyłączała stosowania innych umów międzynarodowych pomiędzy państwami, które były stronami konwencji. Równocześnie wobec braku regulacji nakazującej pierwszeństwo stosowania konwencji haskiej w stosunku do innych umów międzynarodowych należałoby przyjąć tezę, że wnioskodawca posiadał możliwość dokonania wyboru umowy, w oparciu o którą będzie się domagać wykonania orzeczenia. Przepis art. 57 ust. 1 konwencji lugańskiej zawierał podobne postanowienie. W praktyce oznaczało to, że uprawniony, posiadając możliwość wyboru korzystniejszej dla niego konwencji, zwykle decydował się na konwencję lugańską wobec braku wymogu uzyskania prawomocności orzeczenia³⁴ oraz braku konieczności przeprowadzenia uciążliwej procedury *exequatur*³⁵.

W kontekście omawianego zagadnienia szczególnie interesująca jest relacja art. 57 ust. 1 konwencji lugańskiej do przepisu art. 57 ust. 5 tej samej konwencji. Zgodnie bowiem z art. 57 ust. 1 konwencja ta „(...) nie narusza konwencji, których Umawiające się Państwa są lub będą stronami (...)”. W regulacji tej zawarta była więc reguła, zgodnie z którą wierzyciel dokonywał wyboru między obowiązującymi konwencjami. Tymczasem zgodnie z art. 57 ust. 5 konwencji lugańskiej: „Jeżeli państwo pochodzenia i państwo wezwane są stronami jednej z konwencji, o których mowa w ustępie 1, która reguluje warunki uznawania i wykonywania orzeczeń, to obowiązują te warunki (...)”. Jakby się mogło zdawać, cytowany przepis przesądzał o obowiązaniu innej (bo wskazanej w art. 57 ust. 1) konwencji, wyłączając tym samym stosowanie konwencji lugańskiej. Taka interpretacja zdaje się jednak błędna. Przedstawione regulacje należy bowiem odczytywać w ten sposób, że wierzyciel miał prawo w myśl art. 57 ust. 1 konwencji lugańskiej dokonać wyboru między konwencjami i jeśli przykładowo dokonał wyboru poprzez wskazanie konwencji haskiej, to właśnie ta konwencja w myśl art. 57 ust. 5 konwencji lugańskiej miała obowiązywać. Zgodnie zaś z obowiązującą wówczas treścią art. 57 ust. 5 zd. 2 konwencji lugańskiej: „W każdym wypadku mogą być stosowane postanowienia niniejszej konwencji w zakresie postępowa-

³³ Warto nadmienić, że 6 listopada 1990 r. została podpisana między państwami członkowskimi a Wspólnotą Europejską konwencja rzymska o ułatwieniu dochodzenia roszczeń alimentacyjnych, która jednak nigdy nie weszła w życie. A. Juryk, *Dochodzenie alimentów za granicą w dobie częstych nowelizacji międzynarodowego prawa prywatnego i postępowania cywilnego*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2014, Vol. XII, s. 93.

³⁴ Por. art. 17 ust. 2 konwencji w Hadze z 1973 r. i art. 38 konwencji lugańskiej.

³⁵ Por. art. 26 z zastrzeżeniem art. 27 i n. konwencji lugańskiej.

nia w sprawach o uznanie i wykonanie orzeczeń”, przez co należało rozumieć takie sytuacje, kiedy brak było innych konwencji poza konwencją lugańską³⁶.

W tym miejscu warto wskazać, że w stosunkach polsko-hiszańskich rozpastrywanie relacji konwencji haskiej z 1973 r. do konwencji lugańskiej z 1988 r. nie miało większego przełożenia praktycznego, ponieważ pozycja konwencji nowojorskiej w tych relacjach była na tyle silnie ugruntowana, że polskie sądy w zasadzie i tak opierały swoje działania wyłącznie na konwencji nowojorskiej. Wskazana praktyka wynikała stąd, że zarówno konwencja haska, jak też konwencja lugańska nie przewidywały, w przeciwieństwie do konwencji nowojorskiej, pomocy w zakresie przekazywania dokumentów wierzycieli przez tzw. organy przesyłające³⁷. W konsekwencji, zmuszeni do samodzielnego i bezpośredniego realizowania swoich praw w zakresie egzekucji alimentów, wierzyciele alimentacyjni zgłaszali się o pomoc do polskich sądów okręgowych. Te zaś, starając się wesprzeć zdezorientowanych wierzycieli, przesyłały wymagane dokumenty do hiszpańskich organów wymiaru sprawiedliwości (dokonując przy tym stosownych tłumaczeń na własny koszt oraz podejmując się kontaktu z tymi organami przy jednoczesnym wsparciu merytorycznym wierzycieli alimentacyjnych), powołując się na regulacje konwencji nowojorskiej.

6. ROZPORZĄDZENIE RADY (WE) NR 44/2001 Z 22.12.2000 R. – BRUKSELA I

Szczególnie istotnym aktem prawnym w relacjach polsko-hiszańskich miało się okazać **rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001**, określane w literaturze rozporządzeniem **Bruksela I**, które w stosunku do Polski weszło w życie z dniem 1 maja 2004 r., czyli z dniem przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

W myśl art. 68 rozporządzenia nr 44/2001, rozporządzenie to formalnie zastępowało konwencję brukselską z 1968 r. w stosunkach do państw będących stronami tej konwencji, co w kontekście niniejszego artykułu nie ma szczególnego znaczenia, ponieważ żadne z dwóch omawianych w tym artykule państw nie związało się postanowieniami tej konwencji. W literaturze wskazuje się jednak, że w kręgu państw Unii Europejskiej rozporządzenie to zastępowało także konwencję zawartą w Lugano w 1988 r.³⁸. Stwierdzenie takie wynika stąd, że

³⁶ J. Ciszewski, *Dochodzenie roszczeń alimentacyjnych za granicą na podstawie Konwencji lugańskiej i Konwencji haskiej*, „Monitor Prawniczy” 2000, nr 8.

³⁷ J. Cagara, *Dochodzenie alimentów...*, s. 28.

³⁸ Ta ostatnia została zresztą zastąpiona w stosunkach między Unią Europejską a Danią, Norwegią, Szwajcarią i Islandią konwencją o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzoną dnia 30 listopada 2007 r., zwaną też II konwencją lugańską. P. Mostowik, M. Niedźwiedź, *Druga konwencja lugańska o jurysdykcji oraz uznawaniu*

regulacje omawianego rozporządzenia łudząco przypominały unormowania konwencji lugańskiej, choć formalnie brak było przepisu uchylającego tę ostatnią.

Warto wspomnieć, że rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 obejmowało problematykę prawa alimentacyjnego jedynie pośrednio, a ponadto procedura, wedle której możliwe było egzekwowanie alimentów, stanowiła proces na tyle złożony, że w zasadzie polskie sądy nadal opierały się na konwencji nowojorskiej³⁹. Głównym powodem takiego stanu rzeczy był (podobnie, jak w przypadku wspomnianych konwencji haskiej i lugańskiej) brak organów przyjmujących i pomagających wierzycielom w wykonaniu orzeczenia⁴⁰. Rozporządzenie Bruksela I zalecało jedynie warunki do wykonania orzeczenia oraz dokumenty, jakie w tym celu powinny zostać przedstawione, podkreślając jednocześnie, iż dokumenty te powinny zostać przekazane do sądu wskazanego w załączniku do rozporządzenia w celu przeprowadzenia (w myśl art. 38 i n. rozporządzenia) procedury *exequatur*⁴¹.

Z punktu widzenia wierzycieli alimentacyjnych zamieszkałych w Polsce podstawową przeszkodą prowadzenia postępowania według rozporządzenia Bruksela I był jego art. 40(2), w którym przewidziano wymóg, aby wnioskodawca wskazał adres do doręczeń w okręgu sądu, do którego składał wniosek. Hiszpańskie organy wymagały więc wskazania adresu lub ustanowienia pełnomocnika do doręczeń w postaci adwokata z hiszpańskiej rady adwokackiej, co z kolei podlegało opłacie i skutkowało dezorientacją wierzycieli, gdyż wszelkie pisma sporządzane były w języku hiszpańskim i nie były automatycznie przekazywane wierzycielom domagającym się swoich roszczeń w Polsce. Przeszkodą była też konieczność samodzielnego skierowania orzeczenia do właściwego sądu hiszpańskiego celem nadania temu orzeczeniu klauzuli wykonalności. Wobec

i wykonywaniu obcych orzeczeń w sprawach cywilnych, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2009, z. 4, s. 1007 i n.

³⁹ Zgodnie z art. 71 rozporządzenia Bruksela I: „Rozporządzenie nie narusza stosowania przepisów, które regulują jurysdykcję lub uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach szczególnych”.

⁴⁰ Należy wskazać, że przedmiot regulacji rozporządzenia jest niemal taki sam, jak konwencji brukselskiej i konwencji lugańskiej. Obejmuje on jurysdykcję międzynarodową sądów państw członkowskich, zawisłość sprawy przed sądami tych państw oraz uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczeń sądowych, dokumentów urzędowych i ugód sądowych pochodzących z państw członkowskich. Znaczenie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 wyraża się w tym, że wprowadziło ono wiele zmian w stosunku do dotychczasowych rozwiązań przyjętych w konwencji brukselskiej. Z punktu widzenia systematyzacji materiału prawnego rozporządzenia istotne znaczenie mają przede wszystkim normy dotyczące jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń. Jest to *corpus principale*. Oryginalność systematyki wyraża się w tym, że w dalszych częściach rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 umieszczono przepisy ogólne i przepisy wspólne. Znacząca część przepisów poświęcona jest prawu intertemporalnemu oraz odrębnemu statusowi prawnemu niektórych państw członkowskich.

⁴¹ Wcześniejsze uznanie orzeczenia następowało z mocy samego prawa; por. art. 33 rozporządzenia.

braku jasno określonych organów⁴², poza ogólnym wskazaniem rodzaju organu, do którego należało skierować orzeczenie oraz wniosek, wierzyciel dochodzący swoich roszczeń alimentacyjnych musiał posiadać szczegółową wiedzę w tym zakresie. Dodatkowo wszelkie koszty związane z tłumaczeniami określonych dokumentów oraz prowadzonej korespondencji obciążały wierzyciela. Wszystko to sprawiało, że wierzyciele alimentacyjni zwracali się do polskich sądów okręgowych, otrzymując pomoc na podstawie konwencji nowojorskiej.

7. ROZPORZĄDZENIE RADY (WE) 4/2009

Rozporządzenie 4/2009 jest ostatnim chronologicznie aktem obowiązującym obecnie w relacjach polsko-hiszańskich, który kompleksowo reguluje problematykę międzynarodowego prawa alimentacyjnego, zastępując w kręgu państw członkowskich Unii Europejskiej (kolizyjną) konwencję haską z 1973 r. oraz rozporządzenie nr 44/2001 w zakresie alimentów⁴³. Trzeba wspomnieć, że rozporządzenie 4/2009 nie zawierało samodzielnej regulacji prawa właściwego dla zobowiązań alimentacyjnych, lecz w rozporządzeniu tym zamieszczono odesłanie do nieobowiązującego **protokołu haskiego z 2007 r.**⁴⁴, który zgodnie z postanowieniami art. 25 wymagał do wejścia w życie złożenia dwóch dokumentów ratyfikacyjnych, dokumentów przyjęcia, przystąpienia lub zatwierdzenia. Protokół ten nie był obowiązujący, ponieważ jedynym podmiotem, który do protokołu przystąpił, była Unia Europejska na mocy decyzji Rady z dnia 30 listopada 2009 r.⁴⁵. W motywie 7 wspomnianej decyzji czytamy, że: „Protokół powinien obowiązywać w stosunkach pomiędzy państwami członkowskimi najpóźniej od dnia 18 czerwca 2011 r. (...)”. Motyw 8 wskazuje zaś, że „(...) jeśli protokół (...) nie wejdzie w życie do dnia 18 czerwca 2011 r., [gdyż nie dojdzie do złożenia drugiego dokumentu ratyfikacyjnego – *J. M. L.*] (...), postanowienia protokołu powinny być stosowane we Wspólnocie tymczasowo (...)”. To tymczasowe stosowanie od dnia 18 czerwca 2011 r. było związane z tym, że z tą właśnie datą miało

⁴² Według załącznika nr II do rozporządzenia Bruksela I wnioski należało złożyć do hiszpańskiego sądu, tj. „Juzgado de Primera Instancia”.

⁴³ A. Juryk, *Alimenty...*, s. 17; http://www.citizensinformation.ie/en/birth_family_relationships/eu_and_family_law.html (dostęp: 14.01.2017 r.).

⁴⁴ Protokół haski z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych – opublikowany jako załącznik do decyzji 2009/941/WE o jego zawarciu przez UE w Dz.Urz. UE L 331 z 16.12.2009, s. 19 (dalej: protokół haski z 2007 r.); por. art. 18; także A. Juryk, *Alimenty...*, s. 112, 128.

⁴⁵ Decyzja Rady z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Protokołu haskiego z dnia 23 listopada 2007 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych (Dz.Urz. UE L 331 z 16.12.2009, s. 17).

obowiązywać rozporządzenie 4/2009, które zawierało odesłanie do nieobowiązującego protokołu. Oznaczało to konieczność równoczesnego wejścia w życie protokołu haskiego z 2007 r., aby rozporządzenie 4/2009 było w pełni realizowane.

Ponieważ w praktyce, aż do wejścia w życie rozporządzenia 4/2009, stosowano konwencję nowojorską w relacjach polsko-hiszpańskich z pominięciem innych aktów prawa międzynarodowego, stąd też istotna jest relacja rozporządzenia 4/2009 do konwencji nowojorskiej. W kontekście tej kwestii wskazać trzeba, że pomimo treści art. 69 ust. 1 rozporządzenia 4/2009, zgodnie z którym rozporządzenie to nie uchybia stosowaniu konwencji i umów dwustronnych lub wielostronnych, to jednocześnie ust. 2 wskazuje, że rozporządzenie 4/2009 ma pierwszeństwo przed konwencjami i umowami, które dotyczą dziedzin regulowanych jego przepisami i których stronami są państwa członkowskie.

Przechodząc do praktycznych aspektów stosowania rozporządzenia, należy na wstępie zaznaczyć, że procedurę egzekucji alimentów od osoby przebywającej w Hiszpanii należy rozpocząć od tzw. wzywającego organu centralnego. Takim organem w Polsce jest Ministerstwo Sprawiedliwości, Departament Współpracy Międzynarodowej i Prawa Europejskiego, zaś organami wyznaczonymi do wykonywania zadań tego organu w zakresie przekazywania wniosków i podejmowania wszelkich właściwych działań w odniesieniu do przekazywanych wniosków są polskie sądy okręgowe⁴⁶. Uprawniony dochodzący alimentów powinien złożyć następujące dokumenty:

1) podanie do Prezesa Sądu Okręgowego o przyjęcie wniosku o uznanie, stwierdzenie wykonalności lub wykonanie orzeczenia w sprawie zobowiązań alimentacyjnych;

2) podpisany przez wierzyciela wniosek (na formularzu nr VI rozporządzenia 4/2009) w dwóch wersjach językowych z wypełnioną częścią B (od pkt 7 do 14)⁴⁷. Ważne jest też, że we wniosku tym należy podać numer rachunku bankowego z numerami IBAN oraz SWIFT⁴⁸;

3) wyciąg z orzeczenia wydany przez sąd, który wydał orzeczenie na pisemny wniosek wierzyciela⁴⁹ (formularz I lub II)⁵⁰;

⁴⁶ Art. 71 ust. 1 lit. e rozporządzenia 4/2009, http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/pdf/vers_consolide_pl_4.pdf, <http://bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/wspolpraca-miedzynarodowa/alimenty/> (dostęp: 14.01.2017 r.).

⁴⁷ Por. art. 57 pkt 1 rozporządzenia 4/2009.

⁴⁸ Por. M. Karcz, (w:) J. Ignaczewski, M. Karcz, W. Maciejko, M. Romańska, *Alimenty...*, s. 514.

⁴⁹ Por. art. 40 pkt 2 zd. 2 rozporządzenia 4/2009. Przykładowy wzór wniosku wierzyciela o wydanie wyciągu na formularzu II, <http://www.gliwice.so.gov.pl/index.php?p=new&idg=m-g,70,79&id=240> (dostęp: 27.12.2016 r.).

⁵⁰ Por. art. 28 pkt 1b rozporządzenia 4/2009. Wyciąg z orzeczenia tradycyjnie załącza się na wystawionym przez sąd formularzu nr I w przypadku, gdy orzeczenie lub ugoda zostały wydane lub zawarte, czy też zatwierdzone w postępowaniu wszczętym od dnia rozpoczęcia stosowania rozporządzenia, tj. 18 czerwca 2011 r. Natomiast w przypadku orzeczeń lub ugód wydanych lub za-

4) odpis orzeczenia zasądającego alimenty z nadaną klauzulą wykonalności⁵¹ przygotowany do wykorzystania za granicą.

Wymienione dokumenty zostają przekazane przez polski sąd okręgowy do organu centralnego w Hiszpanii, którym jest Ministerio de Justicia.

Odnosząc się do skuteczności realizacji obowiązku alimentacyjnego przez dłużnika zamieszkałego na terenie Hiszpanii, należy stwierdzić, że jest to państwo, z którego (podobnie jak w przypadku Włoch) najtrudniej jest wyegzekwować roszczenia alimentacyjne. Głównym powodem takiego stanu rzeczy jest brak należytej współpracy hiszpańskiego organu centralnego z polskimi organami wymiaru sprawiedliwości. Najczęściej strona hiszpańska po przesłaniu wniosku do organu centralnego nie informuje o przyjęciu wniosku. W przypadkach kiedy jednak nastąpi wskazane potwierdzenie, organ centralny informuje jednocześnie stronę polską o przekazaniu wniosku do właściwej adwokatury o podjęcie reprezentacji w imieniu wierzyciela oraz żąda pełnomocnictwa do prowadzenia sprawy w imieniu wierzyciela alimentacyjnego. Po przesłaniu pełnomocnictwa organ centralny Hiszpanii zwykle nie przekazuje już żadnych dalszych informacji i nie odpowiada na liczne ponaglenia ze strony sądów polskich.

Zgodnie z hiszpańskimi przepisami po otrzymaniu wniosku adwokat wyznaczony do reprezentowania wierzyciela powinien złożyć do sądu wnioski, w którym żąda wydania nakazu egzekucji sądowej. Po sprawdzeniu swojej jurysdykcji do rozpoznania wniosku na podstawie art. 36, 45 i 545 hiszpańskiego kodeksu postępowania cywilnego (LEC)⁵² oraz zweryfikowaniu, czy wniosek spełnia wymogi procesowe określone w art. 548, 549 i 551 tego kodeksu, sąd zarządza przesłuchanie dłużnika, w celu przeprowadzenia egzekucji. Po dokonaniu przesłuchania sąd wydaje nakaz egzekucyjny w sposób przewidziany w art. 553 tego kodeksu⁵³ dla kwoty głównej z tytułu należności wskazanej we wniosku. Do kwoty tej dolicza się stosowne odsetki, jeśli wnosi o to strona występująca o przeprowadzenie egzekucji, które zostaną naliczone do czasu zakończenia egzekucji oraz koszty jej przeprowadzenia bez szkody dla rozliczenia oraz późniejszego wyznaczenia kwoty całkowitej przy spełnieniu wymogu, że ta ostatnia kwota nie przekroczy wysokości kwoty granicznej określonej w treści art. 575.1 wskazanego kodeksu.

wartych czy też zatwierdzonych przed datą rozpoczęcia stosowania rozporządzenia, tj. 18 czerwca 2011 r., lub wydanych od daty rozpoczęcia stosowania rozporządzenia 4/2009, tj. 18 czerwca 2011 r., w postępowaniu wszczętym przed tą datą, jeżeli do celów uznania i wykonania orzeczenia te są objęte zakresem stosowania rozporządzenia 44/2001, stosowany jest załącznik nr II. Por. art. 75 pkt 2 rozporządzenia 4/2009. Ponadto formularz II stosuje się do państw, które nie przystąpiły do protokołu haskiego. Por. art. 28 rozporządzenia 4/2009.

⁵¹ Art. 28 pkt 1a rozporządzenia 4/2009.

⁵² LEY 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil.

⁵³ Por. art. 572 hiszpańskiego kodeksu postępowania cywilnego.

Egzekucję przeprowadza referendarz sądowy (*secretario judicial*)⁵⁴, zgodnie z hiszpańskim prawem egzekucyjnym⁵⁵. W myśl art. 551.3 LEC po wydaniu nakazu egzekucyjnego tego samego dnia lub następnego dnia roboczego po dacie jego wydania referendarz sądowy zobowiązany jest ze swej strony wydać zarządzenie z podaniem konkretnych środków przeprowadzenia egzekucji, jakie uzna za wskazane w danej sprawie, włącznie, jeśli to możliwe, z zajęciem komorniczym majątku dłużnika.

W Hiszpanii można skorzystać z następujących środków egzekucyjnych: zajęcie dochodów (poza wyznaczoną przez sąd kwotą zapewniającą utrzymanie na minimalnym poziomie⁵⁶), wstrzymanie wypłaty zwrotu podatku, zajęcie rachunków bankowych, wstrzymanie wypłaty świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz zajęcie rzeczy i wystawienie ich na licytację publiczną; w niektórych przypadkach niewywiązanie się z obowiązku alimentacyjnego może stanowić przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności⁵⁷. Warto odnotować, że zgodnie z treścią art. 551.3 *in fine* LEC referendarz sądowy informuje Rejestr Publiczny Upadłości⁵⁸ o istnieniu postanowienia, na mocy którego zostaje wystawiony nakaz zapłaty w postępowaniu egzekucyjnym z podaniem NIP dłużnika będącego osobą fizyczną lub prawną, przeciwko któremu zostaje przeprowadzona egzekucja.

Ważnym aspektem wykonywania orzeczenia sądu zagranicznego na terenie Hiszpanii jest dodany do ustawy nr 1/1996 z dnia 10 stycznia 1996 r.⁵⁹ o bezpłatnej pomocy prawnej rozdział VIII pt. „Bezpłatna pomoc prawna w sporach transgranicznych na terytorium Unii Europejskiej”, regulujący wspomniane prawo w odniesieniu do osób fizycznych niezależnie od tego, czy są one obywatelami Unii Europejskiej czy obywatelami państw trzecich przebywających zgodnie z prawem w jednym z państw członkowskich. Dzięki takiemu uregulowaniu nie ma przeszkód formalnych do prowadzenia bezpłatnego postępowania o wykonanie orzeczenia na terenie Hiszpanii, dla osób które nie są do niej upraw-

⁵⁴ Na temat referendarza sądowego w prawie hiszpańskim zob. A. Rożnowska, *Secretario judicial – status referendarza sądowego w Hiszpanii*, „IUSTITIA” 2012, nr 4, s. 226–234.

⁵⁵ Przepisy te są określone w hiszpańskiej ustawie o postępowaniu cywilnym (LEY 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil) w księdze III o egzekucji przymusowej i środkach zabezpieczających, tytule IV o egzekucji pieniężnej, rozdziale III o zajęciu mienia dłużnika.

⁵⁶ Art. 575.1 LEC (LEY 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil); <http://www.sepin.es/procuradores/VerDoc.asp?referencia=SP%2FART%2F3824&cod=01-0GA1%3DP1Dj0HF17T-ljG0H51Db0G%2F09P1LI0ml07a1C301o07a1F4ljG0JP0yb1Df0GB0On0XJ> (dostęp: 14.01.2017 r.); M. Cachón Cadenas, *Apuntes de ejecución procesal civil*, Ballaterra 2011, s. 48.

⁵⁷ A. López Contreras, *El delito de impago de pensiones alimenticias. Breve guía jurídica*, Noticias Jurídicas, 07/04/2014.

⁵⁸ *Registro Publico Concursal* – hiszpański, ogólnodostępny portal internetowy i darmowe narzędzie internetowe udostępniające zainteresowanym informację o wydanych postanowieniach sądowych w postępowaniach upadłościowych, decyzjach o upadłości odnotowanych w różnych rejestrach publicznych i w sprawach negocjacji uzgodnień pozasądowych dotyczących płatności.

⁵⁹ BOE nr 11, z dnia 12 stycznia 1996 r., s. 793.

nione z tytułu rozporządzenia alimentacyjnego⁶⁰. Problematyczne w przypadku Hiszpanii okazuje się natomiast rozpoznawanie wniosków o ustalenie adresu dłużnika. Hiszpania poprzestaje jedynie na wynikach prac Interpolu i nie podejmuje żadnych innych działań wynikających z uprawnień, jakie organ centralny posiada w tym celu, np. poprzez działania urzędów podatkowych, urzędów pracy czy ubezpieczeń społecznych.

8. WNIOSKI

Analiza poszczególnych aktów międzynarodowego prawa alimentacyjnego w zakresie egzekucji alimentów od zobowiązanego przebywającego na terenie Hiszpanii na rzecz uprawnionego w Polsce dziecka skłania autorów artykułu do wniosku, że w relacjach polsko-hiszpańskich wiele aktów prawa międzynarodowego nie znajdowało w praktyce zastosowania wskutek lakoniczności, niewłaściwej ochrony interesów wierzyciela, czy też braku odpowiedniego wsparcia instytucji państwowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości. Potwierdzeniem tego faktu było konsekwentne stosowanie przez polskie organy wymiaru sprawiedliwości konwencji nowojorskiej, pomimo formalnego wprowadzania kolejnych aktów prawa międzynarodowego oraz prawa wspólnotowego. Punktem zwrotnym w ewolucji egzekucyjnego prawa alimentacyjnego na szczeblu relacji polsko-hiszpańskich miało się okazać wprowadzenie stosunkowo nowego dokumentu prawnego w postaci rozporządzenia alimentacyjnego 4/2009 przewidującego instrumenty ułatwiające dochodzenie świadczeń alimentacyjnych dzięki zapewnieniu współpracy organów centralnych na wszystkich etapach postępowania oraz przejęcia wielu uciążliwych czynności przez sądy. Wierzyciele nie są już zmuszani do bezpośredniego kontaktu z zagranicznymi organami wymiaru sprawiedliwości, a także nie ponoszą kosztów tłumaczeń zagranicznej korespondencji. Przepisy jasno określają kompetencje poszczególnych organów (zarówno hiszpańskich, jak i polskich), a ponadto wskazują standardowe formularze, które niezwykle ułatwiają współpracę między państwami. Pomimo niewątpliwiej przydatności wskazanego rozporządzenia w relacjach Polski z innymi państwami członkowskimi, specyfika hiszpańskich organów centralnych utrudnia w dalszym ciągu skuteczne realizowanie przekazanego do Hiszpanii wniosku o podjęcie działań wobec dłużników alimentacyjnych. Skłania to do rozważenia wprowadzenia dodatkowych procedur dyscyplinujących. Procedury te jednak

⁶⁰ Zgodnie z art. 4 rozporządzenia alimentacyjnego: „Wezwane państwo członkowskie zapewnia bezpłatną pomoc prawną w przypadku wszystkich wniosków złożonych przez wierzyciela na mocy art. 56, dotyczących zobowiązań alimentacyjnych wynikających ze stosunku między rodzicami i dziećmi w wieku poniżej 21 lat.

musiałyby być poprzedzone przeprowadzeniem szkoleń dla organów centralnych. Jak bowiem pokazuje praktyka, same spotkania przedstawicieli państw, które odbywają się cyklicznie dla wymiany spostrzeżeń, nie przynoszą efektów⁶¹. Należałoby więc ustanowić praktykę cyklicznych szkoleń, gdzie organy dobrze pracujące przekazywałyby innym organom coś w rodzaju dobrych praktyk, na podstawie których miałyby działać pozostałe organy, a następnie działania podjęte na podstawie tych praktyk byłyby kontrolowane przez specjalnie wyznaczony organ na poziomie Komisji Europejskiej. Niewykonywanie przyjętych zaleceń narażałoby dane państwo na kary finansowe oraz konieczność wzmoczonej sprawozdawczości z prowadzonych działań, tak aby była ona dla danego państwa dodatkowym obciążeniem. Jeśli natomiast takie działania nie przynosiłyby efektów, należałoby rozważyć reorganizację danego organu centralnego z wymianą urzędników oraz kadry zarządzającej, którą nakazałaby Komisja Europejska. Zwłaszcza że ta ostatnia propozycja jest już wykorzystywana, choć nie przymusowo, przez Komisję Europejską, a wewnątrz w kraju przyniosła pożądane efekty na terenie Wielkiej Brytanii.

BIBLIOGRAFIA

- Cachón Cadenas M., *Apuntes de ejecución procesal civil*, Ballaterra 2011
- Cagara J., *Dochodzenie alimentów od zobowiązanych i przez uprawnionych zamieszkałych za granicą*, Warszawa 1990
- Ciszewski J., *Dochodzenie roszczeń alimentacyjnych za granicą na podstawie Konwencji lugańskiej i Konwencji haskiej*, „Monitor Prawniczy” 2000, nr 8
- Dadańska K., (w:) J. M. Łukasiewicz, I. Ramus, *Prawo alimentacyjne. Zagadnienia systemowe i proceduralne. Tom I*, Toruń 2015
- Domański M., *Mechanizmy sprzyjające zapewnieniu skuteczności wykonywania orzeczeń alimentacyjnych w sprawach międzynarodowych – analiza Rozporządzenia (WE) 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych*, Warszawa 2011
- Juryk A., *Alimenty w prawie prywatnym międzynarodowym*, Warszawa 2012
- Juryk A., *Dochodzenie alimentów za granicą w dobie częstych nowelizacji międzynarodowego prawa prywatnego i postępowania cywilnego*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2014, Vol. XII
- Karcz M., (w:) J. Ignaczewski, M. Karcz, W. Maciejko, M. Romańska, *Alimenty*, Warszawa 2009
- López Contreras A., *El delito de impago de pensiones alimenticias. Breve guía jurídica*, Noticias Jurídicas, 07/04/2014

⁶¹ Zob. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52016DC0129> (dostęp: 4.04.2017 r.).

- Mączyński A., *Glosa do postanowienia SN z dnia 11 marca 1976 r., IV CZP 14/76*, OPiKA 1977, nr 10, poz. 162
- Mostowik P., Niedźwiedź M., *Druga konwencja lugańska o jurysdykcji oraz uznawaniu i wykonywaniu obcych orzeczeń w sprawach cywilnych*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2009, z. 4
- Okońska A., *Europejski tytuł egzekucyjny – Polska jako państwo wykonania*, w: M. Pazdan (red.), *Problemy prawa prywatnego międzynarodowego*, t. 2, Katowice 2007
- Rożnowska A., *Secretario judicial – status referendarza sądowego w Hiszpanii*, „IUSTITIA” 2012, nr 4
- Szkodzińska K., Bernatowicz Ł., *Uznawanie orzeczeń sądów państw obcych*, <http://mojafirma.infor.pl> (dostęp: 11.01.2017 r.)
- Weitz K., *Europejski tytuł egzekucyjny dla roszczeń bezspornych*, Warszawa 2009
- Włosińska A., *Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich dotyczące konwencji brukselskiej a konwencja z Lugano*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1999, z. 3–4
- Zych M., *Wykonywanie i uznawanie orzeczeń zgodnie z rozporządzeniem Bruksela I bis*, <http://codozasady.pl> (dostęp: 11.01.2017 r.)

**THE PROBLEM OF UTILIZATION OF THE MOST IMPORTANT
INTERNATIONAL ALIMONY LAW ACTS IN POLISH-SPANISH
RELATIONS IN THE CONTEXT OF ALIMONY EXECUTION FROM
THE OBLIGED ONE RESIDING IN SPAIN, FOR THE BENEFIT
OF A CHILD, RESIDING IN POLAND**

Summary

This publication presents the evolution of international law acts in the scope of alimony execution from the obliged one residing on the territory of Spain, for the benefit of a child, having the enforcement order and residing in Poland. In this context, it is worth noticing that in case of the discussed Polish-Spanish relations, the performance of scientific discourse concerning alimony execution seems particularly interesting, due to the fact that the prescriptive material being a kind of achievement of international diplomacy in the practical aspect, is often useless. Despite the formal introduction of other legal acts, that is the New York Convention of 1956, the Hague Convention of 1973, the Lugano Convention of 1988 and the Brussels I Regulation (regulation 44/2001), it can be stated that during the practical use of law, a jumping evolution occurred which was the fact that Polish courts only utilized the New York convention and skipped other, indicated acts herein, until the moment of implementation of the regulation 4/2009. The aim of the authors is to point the reasons of such a condition and the presentation of the process leading the obtainment of the benefits due to the entitled one.

KEYWORDS

alimony, execution, regulation 4/2009

SŁOWA KLUCZOWE

alimenty, egzekucja, rozporządzenie 4/2009